

Хьоме дай – наной!

Лаха Австрехь уггаре хьалхарниг ду вайн берийн дика хьелаш хилар. Лаха Австрина а лаа уггаре кегийчарна, маълна регион ша хуьлийла. Вайн бераш даймахкахь дика 1ен деза, шайн дахаран хьалхарчу шерашкахь ирсе хила беза уьш 2006- г1а шарахь т1еэцначу законно билгалдаьккхина, динан хьалхарчу декъехь берийн бошмаш маъхза хила еза алла. 2008-г1а шарахь 2,5 шоккхачначу берашна берийн бошмаш схьаелларо гойту, политикина жьопаллехь болчу мел маъ1не ду кхузахь дехаш долу бераш а, церан доьзали а. 5, 6 шеран каьчна бераш берийн башмашка лелийтар т1едуьллуш т1еэцначу закано гойту берийн а церан доьзалийн а хиндолчун лекхара терго йо а. Школе даха хан кхачале берашца берийн бешахь кхетош кхиора, йоза- деша 1амор а кхочушдийриг хиларна тещам а бу иза.

Кеста берийн башмашка г1ур долчу дерриге бераша цигахь парг1ат, дика хан йоккхийла лаа сунна. Ас сатуьйсу, оцу учрежденешкахь бераш дикачу хьелашкахь дахара, т1ейог1учу хенахь цара шайн бералла хазахеташ дагалобцийла а.

Доктор Эрвин Проль.

Хьоме Дай а Наной а!

Вайн лахарчу австрин паччахь хилларах терра - амма уггаре хьалха шин доьзаллан нана соь хиларна – лаьаркха вайн бераш а кегирхой а парг1ата а синкьераме а бехийла а кхуьийла а х1окху вайн махкахь. Цундела тхайн ницкъ макхоччу вайн кегирхойн церан дахар доладаларехь г1о хилитрхьамма болх беш ду тхо.

Берийн бешашкахь шу бераша т1е йог1учу ишколан кхоччуш кечамаш бина хиларна теш ю со. Т1ехьарчу берийн беша ша доьдучу шарахь а керла юкье яккхин йолу берийн бинчу балхах лецна йолу а шеца цу бери кхин д1а а ишколе хьон йолу папко 1ама до беран ша х1ун лело деза а муха ду ишколер хьал а.

Сай массалийн т1ехь хаа суна, мел хал ду шуна а шу берашна а, берийн бешар кхин д1а ишколе хийцадалар. Х1етте а хир ду хьара тептар шун пайдехь, кху чохь карор ду шуна чулацам а болуш дуккха а шерашкахь оц некъа бина балхах лецна массаллаш а хьехарша а.

Аса ч1аг1о йо шуна берийн бешахь санна берашна кхоччуш тидам т1е бохийтуш болх школашкахь а д1ах1ург хиларна.

Со тешна ю, ишколашкахь болу хьехархой шайн нецкъ мел кхочу вай берашна дешар т1ехь а церан дахарехь а т1ейог1учу ханна дика кхиамашца уьш кхуьийла а бехийла, лууш хиларех.

JOHANNA MIKL-LEITNER
Landeshauptfrau

Марша дог1ила берийн беша!

Шун беран дахарехь боккха хилам бу берийн беша дахар. Дай-наной хиларе
терра, шуна а, тхуна , хьехархошна а, берийн бешан хьехархошна а маь1не
ду, шун бери берийн бешахь хан дика яккхар.

Кхеташ хиларо а, собаро а г1одирду шун берана оцу д1адаларехь.

Дай-наной а, хьехархойн а, юкьара декхар ду оцу д1адолорехь цуьнан
хьехамчаш хилар, керлачу меттигахь йолчу башхаллех и долиитархьама.

Хаамашбалар а, дай-наношца цхьана болх д1абахьар а – и дут хан белхан
маь1не, дерриге а чулоцуш долу дакъа.

Шарехь шозза д1ахьо дай-наношца кхеташо.

Дезчу деношкахь а, экскурсеш ечохь а дакъалаца кхойкху оха дай – наношка.

Шун берана х1ора д1адолор беркате хила лаьа тхуна, оха хазахетарца
г1еобцур ду иза.

Берийн беша лела волавалар бахша де ду.

Члогла маьӀне ду берена а, дай – наношна а, берийн беша вахар дина дладолор. И иштта хилита хӀун далур ду оцу беран Дега я нене?

Берийн беша лела долале дуьйна жим-жимма довзита деза берана цигара дахар.

И кхочушдан тайп тайпана таронаш ю:

- Керла меттига а, берийн бешара белхалой а бовзитархьямма, кест-кестта цига дига деза Бер.

- Берийн бешан гӀишло а, цунна гондхьара меттигаш а берана йовзита лалашо лаьцна, кест-кестта оцу меттигашка дига деза иза.

- Берийн бешах лаьцна тӀехь суьрташ долчу книшках пайда эца шайн бераца цхьана.

- Берийн бешара дахарх, керлачу доттагӀех лаьцна къамелаш дар, цуьнах лаьцна суьрташ дахар, эшаршка ладогӀар, и йовзуьтуш долу дийцарш дешар- оцу дерригено а шена хьалха лаьттачу керлачу дахарх кхетам ло берана.

- Бевзашболчийн бераша дуьйцу берийн бешах лаьцна.

- ХӀора беран шеен-шен башхалла хилар тидаме а эцна, берийн бешара хьехархойх шайн берах лаьцна дай-наной дагабилар.

- Шайн Бер кхетаде, цунна берийн бешахь дика хир ду бохучух. Дай-наноша шаьш сагатдар а, гӀайгӀаяр а ца гайтар маьӀне ду. Берашна Шера го шайн дай-наноша сахьийзош хилча, тӀаккха царна тӀелаткъам хӀуьлу. ХӀуманна тӀехь сацам болуш, шен ницкъех ца тешаш хуьлу иза. Шайн беран дика агӀонаш кхиамаш хастабе.

- Хьехархоша билгалдоху беран хаарш.

- Доккхачу маьӀнехь ду бер аш аьллачу хенахь дладигар.Цул тӀаьхьа берийн беша леларехь тешам кхуллу иштачо.

- Юьхьанца берана аьрха ца хетийта шена дуккхаеза ловзаргаш яхьийта цуьнга.

- Юьхьанца шун беран леларехь хийцамаш хила тарло (сагатдар, кӀадалар) – меттиг воьлла валлалц хуьлуш ду ишттаниг. Нагахь и бахьнехь шу саготта хилахь, шайн беран кхетош- кхиархочух дагадовла.

Берийн беш хаарийн школа санна.

Берийн беш - 2, 5-6 шеран кхаьчначу берийн дешаран учреждени ю, цо г1о до Бер кхетош – кхиорехь. Коьртачу тидамехь латтадо беран шатайпаналла, цуьнан хаарийн таронаш а. Х1окху дешаран учрежденехь берашна хаарш ло синхаамийн , социальни декъехь, г1иллакх- оьздангаллах, юкьараллах, моттий, г1ирсаший, могошалла, 1алам, техника йовзарехь а . Оцу дерригено а беран кхетам – кхиорехь доккха г1уллакх хир ду. Хъехархойн декхар ду и болх шайн корматаллица эвеара хилитар.

Х1уманан тидамбар , адамашца уьйраш толор, шеен лаамаш хаа луург довзитар, годхъачаьрца лераме, г1иллакхе хилар- коьрта долчу декъех царна т1е тидам берзор бу берийн бешара хъехархоша хъехаран балха т1ехь.

Чоьнаш дика кечийна хиларо а дика т1елаткъам берашна д1адуьйладаларехь, сада1арехь , ловзарехь а . Къасттийна доккхачу маь1нехь ду бераш кхиорехь тайп-тайпана ловзарш.

Х1ора а йоь1ан, к1ентан шеен-шен хъашташ тидамехь, тергонехь латта до тхан хъехархоша.

Тайп-тайпанчу культурашкахь кхъна бераш цхъана кхиоро г1о до дуккха а культурах лаьтташ йоьлчу юкьараллахь кхета, кхидолу меттанаш довза, керланиг, цадевзарг а хаа лаам метах а боккху.

Берийн бешан белхахой.

Берийн бешан белхахоча шайх тешийначу берашна дика хьелаш кхуллу, шайн хьехаран балхаца г1о до бер 1алашо йоллуш кхиоран аг1ор.

Берийн бешахь мел хуьлуш долчух угаре хьалха жоп ло берийн бешан куьйгалхочо.

Тобанца г1ехь куьйгалладар, кхетош-кхиош, шайх тешийначу берийн хьашташна хьежар –и хаттарш ду берийн бешан хьехархочо кхочушдан дезарш.

Берийн бешан кьетийначу хьехархочо (Sonderkindergartenpadagogin) шапайпана хьашташ долчу берийн (халонаш 1иттало бераш) кхетош-кхиор, царна г1одар а, хьехархошций, кхетош-кхиорхошций цхьаьна г1одар а, хьехархошций , кхетош – кхиорхошций цхьана болхбан, вовшашна хетарг довзийта, иштта дай-нанойх дагавала декхарийлахь ву.

Ерриге культураш цовзийтаран хьехархочо г1одо, вукху хьехархошна берашна кхийолу культураш йовзуйтуш кхетош- кхиорехь. Берийн бешара дахар беран к1орге мел девза а, цунна атта хуьлу немцойн мотт 1амо.

Муниципальни урхалла (Семеиде) иза партнер ву.

Муниципальни урхалла (Семеиде) берийн бешара векал йина ю:

- Шун бер тлеэца
- Глаьналлин белхалой длахлотто
- Берийн беш йогла а, цунна глирсаш хилийта а
- Дай-наношна хеташдерг тидаме а, оьцуш , белхан график длахлотто
- Каникулаш йолуш берашна тлехь тергоян
- Делкъана юург вовшахта
- Боглу мах хьотто а, и схьагулбан а
- Берийн беша длаэцитар длахайта

Халонаш хилча г1о деш болу белхалой.

-Берийн бешахь мел хуьлуш долчух утгаре хьалха жоп луш йолу
куьйгалхо.

-Шатайпана хьашташ долчу берийн (халонаш 1итгало берий)
хьехархо.

-Ерриге культураш йовзийтаран хьехархо.

Телефони номерш берий бешахь ю.